

РЕАЛІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОРГАНІЗАТОРІВ ДІЛОВОДСТВА ДО САМООСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ I-II РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Капран С.Б.

Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України

У статті подано результати педагогічного дослідження щодо реалізації організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх організаторів діловодства до самоосвітньої діяльності у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації, що сприяли формуванню у суб'єктів учіння позитивної мотивації як до навчання, так і до майбутньої професійної діяльності. **Ключові слова:** організаційно-педагогічні умови, самоосвітня діяльність, майбутні організатори діловодства, вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації.

Актуальність теми дослідження. У Концепції розвитку загальної середньої освіти зазначено: «Освіта XXI століття – це освіта для людини, її стрижень – розвивальна, культурологічна домінанта, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем, критично мислити, опрацювати різноманітну інформацію, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни» [1]. Як бачимо, одним із пріоритетних завдань не лише загальноосвітніх, але й вищих навчальних закладів, є готувати особистість до майбутньої професійної діяльності шляхом формування здатності до самоосвіти, оскільки головною метою освіти сьогодні визнано її всебічний розвиток як найвищої цінності суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема самоосвітньої діяльності знайшла досить широке висвітлення у педагогічній теорії і практиці. Зокрема, у працях С. Архангельського, В. Андреева, А. Громцевої, М. Піскунова, Б. Райського та ін. обґрунтовано педагогічні основи самоосвіти. Ідею взаємозв'язку між освітою та самоосвітою висвітлено в роботах А. Арета, А. Кочетова, В. Селіванова та ін. У дослідженнях М. Башкірової, М. Заборщикової, А. Маркової, П. Пшебільського та ін. розкрито сутність, структуру та зміст самоосвіти. Особливостям організації самоосвіти студентів присвячено роботи А. Айзенберга, В. Буряка, Г. Серікова та ін.

Процес підготовки студентів до самоосвітньої діяльності вимагає розробки цілісної системи педагогічних впливів через виявлення організаційно-педагогічних умов, ефективність яких у кінцевому результаті забезпечить формування готовності суб'єктів учіння до означеного виду діяльності.

Мета статті охарактеризувати результати педагогічного дослідження щодо реалізації організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх організаторів діловодства до самоосвітньої діяльності у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації.

Основна частина. У психолого-педагогічній літературі існують різні підходи до розв'язання проблеми самоосвітньої діяльності суб'єктів учіння. Педагогічне дослідження процесу підготовки майбутніх організаторів діловодства до самоосвітньої діяльності у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації передбачало декілька етапів і проводилося за наявних умов діяльності названих закладів.

Застосування методу спостереження, анкетування, опитування дало змогу з'ясувати, що: більшість викладачів використовують традиційний підхід до вивчення загальнонавчальних дисциплін і дисциплін професійного спрямування суб'єктами учіння, який, фактично, позбавляє їх самостійності,

хоча в педагогічній науці та практиці накопичено значний досвід з організації самоосвіти студентів та активізації їхньої самостійної пізнавальної діяльності; майбутні організатори діловодства мають різний рівень підготовки на основі базової загальної середньої освіти. Ці факти було враховано нами при розробленні опитувальників (анкет) і визначенні критеріїв, показників та рівнів готовності майбутніх організаторів діловодства до самоосвітньої діяльності.

Зокрема, метод опитування (анкетування) дав можливість з'ясувати, яким є ставлення викладачів і майбутніх організаторів діловодства до самоосвітньої діяльності та виявити їхні потреби щодо її організації та здійснення. Відповідаючи на запитання: «Що треба зробити для поліпшення організації самоосвітньої діяльності у Вашому навчальному закладі?», 10 % опитаних студентів вказують на те, що потрібно заохочувати та мотивувати суб'єктів учіння; 7,5 % – вважають за необхідне знання з усіх навчальних дисциплін оцінювати за допомогою тестових завдань; 30 % – наголошують на збільшенні сучасних інноваційних технологій навчання та бібліотечних фондів; 20 % – пропонують переглянути навчальні програми, збільшивши кількість годин на вивчення дисциплін професійної та практичної підготовки за рахунок їх зменшення на викладання загальнонавчальних предметів; 8,75 % – не бажають будь-що змінювати, а 23,75 % – не внесли жодної пропозиції. Один із респондентів запропонував викладачам «донести до свідомості студентів необхідність самонавчання».

Зауважимо, що при визначенні ступеня оволодіння майбутніми організаторами діловодства умінням самостійно працювати, ключовим питанням було таке: «Яким видам самостійної роботи ви надаєте перевагу?». Студенти назвали традиційні види, що забезпечують підготовку до поточних аудиторних занять. А відповіді на запитання щодо сутності понять «самоосвітня діяльність», «самоосвіта», «самостійна робота» засвідчили фрагментарні знання студентами їхнього змісту.

Ураховуючи недоліки традиційної системи організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах I-II рівня акредитації, які було виявлено в процесі вивчення стану дослідженості заявленої проблеми, ми поставили за мету виявити організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх організаторів діловодства до самоосвітньої діяльності. Виходячи з цього для експерименту було організовано дві групи студентів: контрольна група, у якій організація самоосвітньої діяльності майбутніх організаторів діловодства здійснювалася за традиційною системою організації навчально-виховного процесу, та експериментальна група – ор-

організація самоосвітньої діяльності майбутніх організаторів діловодства здійснювалася за виявленими та теоретично обґрунтованими організаційно-педагогічними умовами їхньої підготовки до самоосвітньої діяльності. Ідентичність навчальних планів і програм сприяла забезпеченню об'єктивності отриманих у ході експерименту результатів.

Здійснений аналіз ОПП (освітньо-професійної програми) та ОКЖ (освітньо-кваліфікаційної характеристики) підготовки молодшого спеціаліста зі спеціальності «Діловодство», навчально-методичного забезпечення самоосвітньої діяльності майбутніх організаторів діловодства та результатів опитування дав можливість виокремити її особливості, що визначаються мовнокомунікативною компетенцією майбутніх організаторів діловодства, знання ними специфіки управління документацією, розвитком професійно-особистісних якостей. Визначені особливості допомогли виявити ті організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх організаторів діловодства до самоосвітньої діяльності, які забезпечили процес формування їхньої готовності до означеної процесу, а саме: розроблення змісту самоосвітньої діяльності майбутніх організаторів діловодства з урахуванням розвитку їхніх професійно-особистісних якостей; розвиток умінь і навичок самоосвітньої діяльності майбутніх організаторів діловодства через упровадження в процес їхньої професійної підготовки різноманітних видів, форм і методів самоосвітньої діяльності та реалізації принципів навчання; організація суб'єкт-суб'єктної взаємодії у системі «викладач-студент»; створення системи контролю за організацією та здійсненням самоосвітньої діяльності.

Було визначено основні напрями їхньої підготовки, такі як: добір і систематизація змісту самоосвітньої діяльності з загальнонавчальних дисциплін і дисциплін професійної підготовки; розроблення та викладання спецкурсу; створення студентського Портфоліо (програми особистісного й професійного саморозвитку суб'єкта учіння).

Зорієнтованість викладачів на те, що неможливо підготувати студентів до самоосвітньої діяльності, навчити їх самостійно розв'язувати проблемні завдання без урахування їхніх індивідуальних можливостей, здібностей та інтересів, не створивши належного навчально-методичного забезпечення, сприяло оновленню дидактичного матеріалу для самостійної роботи з дисциплін «Українська мова», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Діловодство».

Упровадження спецкурсу «Організація самостійної роботи майбутніх організаторів діловодства» позначилося на підвищенні мотивації студентів до організації самоосвітньої діяльності як складової професійної підготовки, яка забезпечує їхній саморозвиток; бажанні оволодіти теоретичними та практичними знаннями щодо успішної реалізації цього виду діяльності; усвідомленні кожною особою особистістю власної ролі в професійному становленні.

Широке застосування майбутніми організаторами діловодства комп'ютерних інформаційних технологій у навчальному процесі спонукало викладачів до активного використання мережі Інтернет як посередника у спілкуванні на рівні: «викладач-студент». Майбутні організатори діловодства у визначений день і час можуть отримати від викладача необхідну консультацію щодо виконання завдань самоосвітньої діяльності, скориставшись його електронною адресою. Студент, який бажає самостійно вдосконалити свої знання й уміння, може знайти на сайті циклової комісії з діловодства розроблені

навчальні проекти, презентації, тестові завдання, ситуаційні вправи, методичні рекомендації, вказівки тощо. Функціональна спрямованість такого виду роботи майбутніх організаторів діловодства визначається прагненням викладачів допомогти студентам самостійно вчитися, удосконалити організаційно-педагогічні умови для їхньої індивідуальної роботи, рефлексивного аналізу (самооцінювання), накопичення власного досвіду.

З огляду на особливості підготовки майбутніх організаторів діловодства та з урахуванням точки зору науковців щодо видів самоосвітньої діяльності, встановлено найбільш прийнятні її форми, види і методи, які вплинули не лише на формування професійно-особистісних якостей майбутніх фахівців, але й позначилися на якісних і кількісних змінах у визначених нами показниках мотиваційного, когнітивного, діяльнісного та рефлексивного критеріїв. Поглиблення знань студентів про форми та види самоосвітньої діяльності сприяло тому, що вони на етапі формувального експерименту надали перевагу пошуково-аналітичним формам і видам (написання реферату; пошук та огляд літературних і наукових джерел за визначеною проблематикою; розроблення навчальних проектів; аналіз і створення ситуаційних вправ) і проявили інтерес до науково-дослідницької самоосвітньої діяльності (підготовка доповідей для участі у студентських конференціях, семінарах; підготовка до участі в олімпіадах; участь у виставках, конкурсах творчих робіт). За дванадцятибальною системою студенти оцінювали найбільш ефективні, серед низки запропонованих, форми і види самоосвітньої діяльності. Найвищими балами (10-12 балів) було оцінено такі види самоосвітньої діяльності, як: написання реферату, розроблення навчальних проектів, підготовка доповідей для участі у студентських конференціях, виконання вправ і творчих робіт; 8-9 балами – підготовка до семінарських і практичних занять, робота з підручниками та науково-методичною літературою, аналіз і створення ситуаційних вправ. Треба зазначити, що кожен вид самоосвітньої діяльності був оцінений не нижче п'яти балів, 27,5 % респондентів запропоновані форми та види самоосвітньої діяльності оцінили у 10-12 балів. Отримані емпіричні дані засвідчили, що майбутні організатори діловодства зрозуміли важливість самоосвітньої діяльності у своєму професійному становленні.

Поглибленню самостійності майбутніх організаторів діловодства на лекційних і семінарських заняттях з «Української мови», «Української мови за професійним спрямуванням», «Діловодства» сприяв такий вид самоосвітньої діяльності, як ведення словника, і такі форми самостійної словникової роботи, як: самостійне з'ясування значення слів за допомогою словників, довідників, енциклопедій тощо; складання оповідань-мініатюр з відомими словами; рецензування цих оповідань; упорядкування словника термінів до певної теми, розділу.

Значну увагу приділено складанню майбутніми організаторами діловодства плану-конспекту, який передбачав стислий виклад головних положень та їх доказів, які сприяють формуванню навичок смислового аналізу тексту [складання плану за текстом підручника, кількома джерелами; складання плану оповідання, розповіді до картини, розповіді викладача]; виконанню спеціально підготовлених різноманітних завдань, які органічно доповнюють змістову лінію навчально-виховного процесу.

Вхідне опитування студентів-першокурсників дало можливість виявити достатньо підготовлених до самостійної діяльності майбутніх організаторів

діловодства. З метою підтримки їхньої пізнавальної активності було використано такі види робіт, як самостійне опрацювання ними окремих питань майбутнього лекційного матеріалу або розроблення завдань (вправ, тестів тощо) для практичного заняття. Можливість суб'єктів учіння відчувати себе у якості викладача сприяла становленню їхнього авторитету серед одногрупників, підвищувала їхню самооцінку, самовпевненість, відповідальність. Під час святкування Дня рідної мови найбільш активними студентами самостійно було підготовлено лекцію тривалістю 15 хвилин на тему: «Про чистоту рідної мови та культуру мовлення», з якою вони виступили під час проведення занять перед студентами інших спеціальностей.

Активність майбутніх організаторів діловодства експериментальних груп забезпечила позитивну організацію та проведення науково-практичної студентської конференції «Самоосвітня діяльність студентів – основа розвитку мовленнєвої культури». Метою заходу було поглиблення, зміцнення та розширення діапазону знань студентів про самостійну роботу; формування навичок літературного спілкування, самостійного мислення; розвиток і саморозвиток творчих здібностей студентів, їх активності; виховання самостійності та культури мовлення. Студенти підготували мультимедійні презентації власних доповідей.

Значне зростання інтересу майбутніх організаторів діловодства до самоосвітньої діяльності спонукало їх до самостійної організації та участі у виставках творчих робіт, конкурсах на кращий малюнок, вірш, есе під час проведення Тижня циклової комісії документознавчих дисциплін. Студенти третього (випускного) курсу продемонстрували набуті професійні знання, уміння й навички у конкурсі на кращого студента-організатора діловодства. Власне цей конкурс спрямовувався на закріплення та реалізацію набутих загальнонавчальних і професійних знань, умінь і навичок і сприяв творчому розвитку та саморозвитку професійно-особистісних якостей майбутніх організаторів діловодства. А перемога в ньому студентів експериментальної групи ще раз підтвердила, що самоосвітня діяльність є важливою складовою професійної підготовки майбутніх організаторів діловодства.

З огляду на вищезазначене зауважимо: на формування професійних умінь і навичок майбутніх організаторів діловодства впливають не лише форми й види самоосвітньої діяльності, але й методи, серед яких студентами визнано найбільш ефективними метод проектів і дослідницький метод. Використання кейс-методу (методу конкретних ситуацій) забезпечило успішний перехід від здобуття ними теоретичних знань до застосування їх на практиці. Так, у навчальній програмі з «Української професійної діяльності»

передбачено виконання студентського проекту, в межах якого майбутнім організаторам діловодства було запропоновано виконати такі види робіт, які не лише вдосконалили їхню мовну і мовленнєву компетенцію, а й спонукали до творчого самовиявлення, самовдосконалення. З найбільшим зацікавленням студенти самостійно працювали над мовностилістичними порадами щодо складних моментів мовної практики: здійснили пошук найпоширеніших помилок фонетичного плану, складних випадків українського слововживання (синонімів, паронімів), вибору синтаксичної побудови тощо. До захисту підготовлених проектів майбутні організатори діловодства готували мультимедійну презентацію, яка підлягала обговоренню та оцінюванню викладачем й колегами-студентами.

Для того, щоб студент міг простежити динаміку особистісного й професійного зростання, нами використано таку форму, як студентське портфоліо. Як засвідчив експеримент, використання портфоліо сприяло активізації самоосвітньої діяльності майбутніх організаторів діловодства, їхньої вмотивованості, а презентація його на підсумкових заняттях допомагала як викладачу, так і студенту об'єктивно оцінити засвоєні знання. Із запровадженням студентського портфоліо в освітню діяльність суб'єктів учіння нами було розроблено критерії його оцінювання, зокрема, такі, як: мета, рівень підготовки, структура змісту та презентація портфоліо. Використання викладачами саме такої форми самоосвітньої діяльності показало, що студентське портфоліо є відкритою, динамічною системою, що містить інформацію, яка постійно оновлюється в результаті змістового наповнення розділів, підвищення рівня теоретичних знань і практичних навичок студента. Основним завданням портфоліо є усвідомлення майбутнім організатором діловодства відповідальності за своє майбутнє, свою фаховість, починаючи з перших років навчання.

Висновки. Отже, в ході педагогічного експерименту ми переконалися в тому, що ефективність виявлених організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх організаторів діловодства до самоосвітньої діяльності забезпечується через вирішення студентами різноманітних завдань, отримання знань, вироблення необхідних умінь і навичок, формування самостійності, стимулювання до активної пізнавальної діяльності, творчості та самовдосконалення і сприяє формуванню високого рівня готовності майбутніх фахівців до професійного саморозвитку.

Наше дослідження показало, що реалізація виявлених організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх організаторів діловодства до самоосвітньої діяльності сприяє формуванню позитивної мотивації як до навчання, так і до майбутньої про-

Список літератури:

1. Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа) [Електронний ресурс] // Постанова Колегії МОН України, Президії АПН України № 12/5-2 від 22.11.01 року. – Режим доступу: <http://osvita.ua>.

Капран С.Б.

Институт профессионально-технического образования
Национальной академии педагогических наук Украины

РЕАЛИЗАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ОРГАНИЗАТОРОВ ДЕЛОПРОИЗВОДСТВА К САМООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ I-II УРОВНЕЙ АККРЕДИТАЦИИ

Аннотация

В статье поданы результаты педагогического исследования относительно реализации организационно-педагогических условий подготовки будущих организаторов делопроизводства к самообразовательной деятельности в высших учебных заведениях I-II уровней аккредитации, которые способствовали формированию у субъектов образования позитивной мотивации как к учебе, так и к будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: организационно-педагогические условия, самообразовательная деятельность, будущие организаторы делопроизводства, высшие учебные заведения I-II уровней аккредитации.

Капран С.В.

Institute of Vocational Formation of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

REALIZATION OF ORGANIZATIONALLY-PEDAGOGICAL TERMS OF PREPARATION OF FUTURE ORGANIZERS OF OFFICE WORK IS TO SELF-EDUCATION ACTIVITY IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF I-II OF LEVELS OF ACCREDITATION

Summary

In the article the results of pedagogical research are given in relation to realization of organizationally-pedagogical terms of preparation of future organizers of office work to self-education activity in higher educational establishments of I-II of levels of accreditation, that assisted forming for the subjects of учіння of positive motivation both to the studies and to future professional activity.

Key words: organizationally-pedagogical terms, self-education activity, future organizers of office work, higher educational establishments of I-II of levels of accreditation.